

DONES QUE S'ESTIMEN

Coincidint amb l'estrena de la pel·lícula, *L'Avenç recupera Carol*, una novel·la de Patricia Highsmith on l'èmfasi es posa en el component moral: ¿com pot ser que una atracció sorgida de manera tan natural i tan desinteressada estigui mal vista per la societat?

VICENÇ PAGÈS JORDÀ

Pel Nadal de 1948, després d'entendre la novel·la *Estranys en un tren*, Patricia Highsmith (1921-1995) va treballar en uns grans magatzems de Manhattan. Va ser allà, en el departament de juguines, on se li va acudir escriure una novel·la en què una jove dependent s'enamora d'una clienta glamurosa. Amb el títol d'*El preu de la sal* i firmada amb pseudònim, la novel·la es va publicar el 1951 (just quan Alfred Hitchcock va dur al cinema *Estranys en un tren*) i l'any següent va vendre gairebé un milió d'exemplars. Fins al 1989, però, Patricia Highsmith no es va decidir a firmar-la amb el seu propi nom i amb el títol de *Carol*. Publicat en català el 1991 per Llibres del Trapezi i reeditat el 1998 per Columna, *L'Avenç* recupera el llibre ara que s'estrena la pel·lícula homònima, amb la traducció original de Montserrat Morera revisada per Josep M. Muñoz.

Després de la sobreexplotació a què el cinema ha sotmès els anys setanta i seixanta, actualment vivim un revival dels cinquanta. Films com *The Hours*, *Revolution Road*, *The Tree of Life*, *Far from Heaven* o *Boyhood* reviu les contradiccions d'aquella dècada presumptament plàcida, on es començaven a dibuixar les desafeccions individuals que després prendrien forma de protesta organitzada. Davant les temptacions mistificadores o idealitzadores, llegir la novel·la *Carol* permet encarar-se sense intermediaris amb uns anys tèrbols en què resultava molt difícil resoldre satisfactòriament qualsevol discrepància respecte de la moral majoritària. Si *Carol* es va convertir en un fenomen social no va ser perquè inclogués escenes de sexe explícit (no n'hi ha), sinó perquè tractava una relació sentimental entre dues dones des del punt de vista d'una d'elles, i sense

cap afany de condemna. Durant mesos, l'editorial va rebre una mitjana de tres o quatre cartes diàries escrites per dones i homes de tot el país, sobretot de joves que vivien lluny de les grans ciutats, i que agraïen a l'autora que els hagués fet sentir menys sols, menys estranys i menys culpables.

UNA NOVEL·LA ROMÀNTICA. Potser perquè el tema, i sobretot el to, resultaven tan revolucionaris, l'estructura del llibre no és gens innovadora. Patricia Highsmith presenta els fets en ordre cronològic des del punt de vista únic de la jove Therese, amb uns interrogants que quan al final tarden a resoldre's fan pensar en el gènere del suspens. Llegida avui dia, *Carol* és una novel·la romàntica, és a dir, lenta i psicològica, que retrata el sorgiment de sentiments complexos, de dubtes i indecisions, més endavant una embriaguesa superior a les expectatives, i finalment uns maldecaps greus, que tanmateix no arriben a provocar el penediment perquè l'experiència ha valgut la pena.

Contextualitzem. Patricia Highsmith comença a donar voltes a *Carol* tres anys després que David Lean estrenés *Brief Encounter*, una apassionada història d'adulteri... sense sexe. Igualment, *Carol* posa l'èmfasi en el component moral: ¿com pot ser que una atracció sorgida de manera tan natural i tan desinteressada estigui mal vista per la societat? Les frases que intercanvien Therese i Carol són tan emotives —de vegades cursis sense pal·liatius— com les de qualsevol parella, però només poden expressar-les en la clandestinitat, i quan són perseguides per un detectiu fan pensar més en dos atracadors com Bonnie i Clyde que en una inofensiva parella d' enamorats.

Als anys quaranta i cinquanta resultava difícil trobar informació sobre

el lesbianisme. Therese sospita que l'affecte que sent per la seva parella masculina no és suficient perquè «aquell sentiment no s'assemblava gens al que havia llegit sobre l'amor». Més endavant, sentim Carol: «Llavors jo ja havia sentit a parlar de noies que preferien noies, però els llibres també et diuen que això se'n va amb l'edat». Dècades abans, E.M. Forster (1879-1970) havia escrit una novel·la semblant, *Maurice*, que es va publicar de manera pòstuma. Igual com el llibre de Highsmith, *Maurice* relata la sensació d'exclusió, la castedat inicial i un final que no és tràgic. De fet, aquest és el component més trencador de les dues novel·les, el desenllaç feliç congelat abans que comencin les erosions i les rutines, esperançador com ho eren els finals de Jane Austen.

Forster devia tenir present la vida d'Oscar Wilde, el dramaturg més brillant de l'era victoriana, que el 1895 va ser condemnat a dos anys de treballs forçats (complets íntegrament) per haver mantingut una relació homosexual consentida. La moral dels anys cinquanta als Estats Units no era gaire diferent. L'amant masculí de Therese se sent doblement vexat quan ella el deixa ja que vincula l'amor entre dones amb el fàstic, la patologia, el vici i la degeneració. «Als ulls del món és abominable», diu Carol. «I hem de viure en aquest món», afegeix.

CONFLICTES I LITIGIS. En la primera part del llibre, Therese i Carol es coneixen i es temptegen. En la segona, emprenen un viatge que les duu de Nova York a l'Oest Mitjà. Llavors esclaten els conflictes, ja que Carol es troba enmig d'un procés de divorci, litiga amb el marit per la custòdia de la filla, i tard o d'hora haurà de triar entre la filla o Therese. Hem d'agrair a l'autora que

Fotograma de l'adaptació cinematogràfica de *Carol*

els homes del llibre no siguin estereotipats. La relació lesbiana no s'estableix a causa de les limitacions dels homes, ni tampoc per cap decisió conscient, sinó per un enamorament irresistible, i no s'aferma a través de la promiscuïtat, sinó de la fidelitat. De fet, Carol té una amiga d'infantesa que és la que l'inicia en l'amor sàfic, però de qui no està enamorada: Abby, filla de papà, conductora de descapotables, delicada i descarada com un personatge de Françoise Sagan.

Therese encara no ha complert els vint anys. En el seu cas, els dubtes abasten no només la sexualitat, sinó la vocació, l'estil de vida, la definició personal. Carol, en canvi, és una dona de trenta anys, casada, amb experiència, però misteriosa perquè en el llibre la contemplem des dels ulls de Therese. Quan apareix als grans magatzems, rossa i amb abric de pell, pensem en la Kim Novak de *Vertigo*; quan es confirma com a dona burgesa, esvelta i nerviosa, recordem la Grace Kelly de *La finestra indiscreta*. Finalment, però, si hem de triar una rossa hitchcockiana, ens decantem per Tippi Hedren, que al començament d'*Els ocells* també utilitza el *shopping* com a maniobra

de seducció, i que combina l'elegància amb el dolor.

Therese troba Carol més elegant que eròtica; per això he recordat aquestes actrius dels anys cinquanta, més pertinents que Cate Blanchett, la bellesa de la qual és contemporània, és a dir, més clarament sensual. La novel·la presenta una simetria difícil de dur a la pantalla: de Carol en coneixem l'aparença però no els sentiments, mentre que a Therese no la veiem però sabem el que pensa. L'atractiu de Therese és fresc i directe, per això tampoc ens convenç que la interpreti Rooney Mara, d'una bellesa fosca i sofisticada. La manera *naïf* amb què s'inicia la relació s'entén més amb les edats dels personatges originals, ja que Mara Rooney, que interpreta Therese, té la mateixa edat que Carol a la novel·la, mentre que Cate Blanchett, que n'hauria de tenir trenta, s'acosta a la cinquantena.

Una de les grans diferències entre l'època de la novel·la i la nostra és l'accés a la informació. *Carol* incorpora amb naturalitat la tecnologia d'aquells anys: les màquines de música als bars, el tocadiscos on escoltar cançons a l'habitació, la ràdio que distreu Therese quan està sola, la televisió emer-

gent on no és difícil trobar feina, el dictàfon amb què el detectiu grava les converses amoroses... Esperar algú durant setmanes lluny de casa equivalia a l'aïllament gairebé absolut. Una biblioteca, llavors, podia ser el refugi més acollidor. A principis dels cinquanta, ni la desinformació ni la il·legalitat no diferien gaire de les que van conèixer E.M. Forster o Oscar Wilde: per això Carol i Therese són més a prop de Jane Austen que de nosaltres. ■

NOVEL·LA
Patricia Highsmith
Carol
Traducció de
Montserrat Morena
Barcelona: L'Avenç,
2016, 336 pp., 20 €